

Ziņojums *Education at a Glance: OECD Indicators* ir uzticams informācijas avots par dažādu valstu izglītības sistēmām. Tajā ir sniegti dati par izglītības sistēmu struktūru, finansējumu un sniegumu Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) dalībvalstīs un partnervalstīs.

Latvija

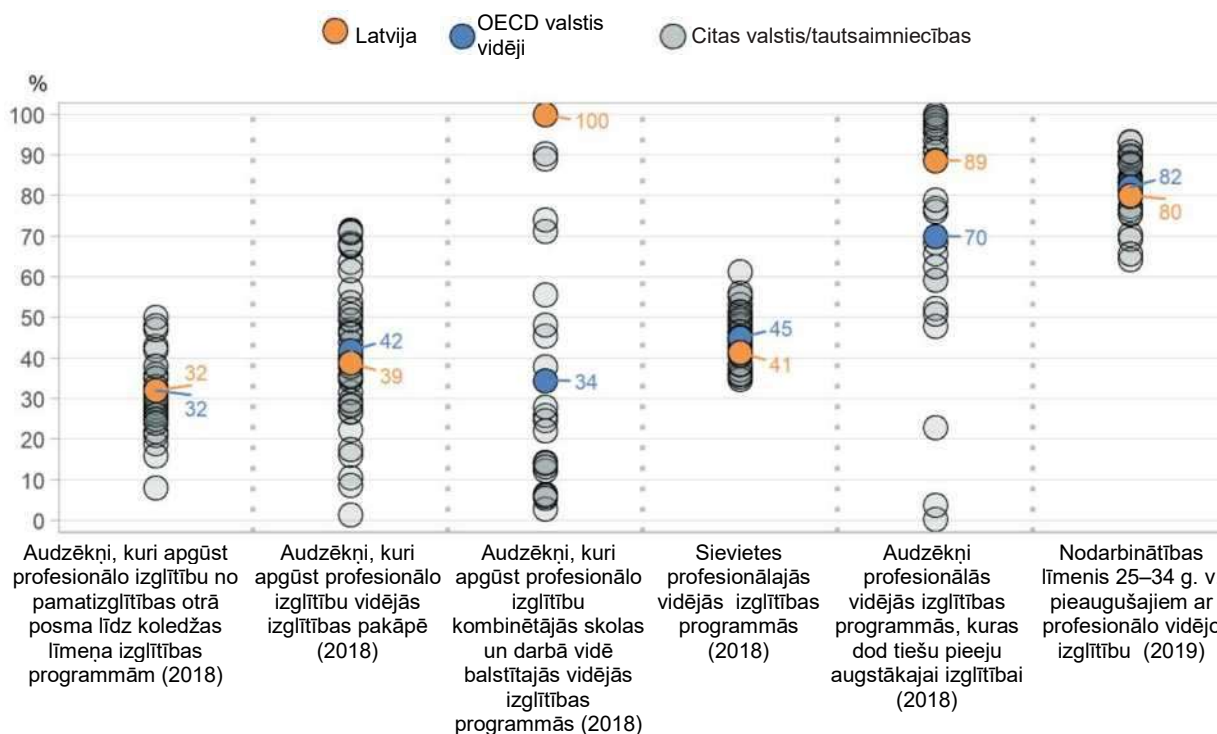
Svarīgākie fakti

- **89% profesionālās vidējās izglītības iestāžu audzēkņu Latvijā apgūst programmas, kas sniedz tiešu pieeju studijām augstākajā izglītībā, kamēr vidēji OECD šāda iespēja ir 70% audzēkņu šajā izglītības veidā un pakāpē.** Nepastarpināta pāreja no profesionālās izglītības programmām uz augstākām izglītības pakāpēm ļauj profesionālās vidējās izglītības audzēkņiem turpināt izglītību un uzlabot savas karjeras iespējas.
- Starptautiskā studentu mobilitāte Latvijā un citās OECD valstīs ir ievērojami palielinājusies. **Ārzemju jeb starptautisko studentu daļa Latvijā ir palielinājusies no 5% 2014. gadā līdz 9% 2018. gadā. 2018. gadā 7% Latvijas studentu tika uzņemti citu valstu augstskolās; salīdzinājumam: OECD valstīs kopumā tādi bija 2% studentu.**
- Visu OECD valstu mobilajiem studentiem saistošākie galamērķi ir angļiski runājošās valstis. **To Latvijas studentu vidū, kuri dodas mācīties ārzemēs, populārākais galamērķis ir Apvienotā Karaliste. Studenti, kuri ierodas Latvijā, lielākoties ir no Eiropas valstīm.**
- Novērojumi rāda, ka zemākai bērnu un darbinieku skaita attiecībai ir labvēlīgāka ietekmē uz bērnu un darbinieku savstarpējo mijiedarbību bērnu agrīnās izglītības un aprūpes iestādēs. **Neņemot vērā zemākas izmaksas par vienu bērnu (6222 USD) Latvijā salīdzinājumā ar vidējām izmaksām OECD valstīs (9079 USD), šeit uz vienu pirmsskolas izglītības skolotāju ir deviņi bērni, kas ir mazāk nekā vidējais rādītājs OECD valstīs – 14 bērni.**
- **Latvija viena skolēna izglītošanā iegulda mazāk nekā vidēji OECD valstīs.** Piemēram, Latvijā uz vienu izglītojamo no sākumskolas līdz augstākajai izglītībai vidēji tērē 7121 USD salīdzinājumā ar vidējo OECD rādītāju 11 231 USD.
- **Skolotāju algas Latvijā ir zemākas nekā vidēji OECD valstīs.** Piemēram, vispārējās pamatizglītības otrā posma skolotāju vidējā gada alga sasniedz 24 714 USD salīdzinājumā ar vidējo OECD valstu rādītāju 46 225 USD.
- Skolu darbības atsākšana klātienē pandēmijas kontekstā ir atkarīga no iespējas ievērot drošu distanci. Valstīm ar mazāku skolēnu skaitu klasēs būs vieglāk ievērot jaunus sociālās distancēšanās ierobežojumus. **Latvijā vidējais skolēnu skaits pašvaldību sākumskolu klasēs ir 17, tas ir mazāk nekā vidēji OECD valstīs, kur tas ir 21.**

Dalība profesionālajā izglītībā un tās rezultāti

- Vidēji OECD valstīs aptuveni viens no trim izglītojamajiem pamatizglītības otrajā posmā līdz 12. cikla (koledžas) augstākajai izglītībai iegūst profesionālo izglītību. Tomēr katrā valstī situācija ievērojami atšķiras, svārstoties no mazāk kā 20% audzēkņu, kuri apgūst profesionālo izglītību, līdz vairāk nekā 45% atsevišķās valstīs. Latvijā profesionālās izglītības programmās mācās 32% audzēkņu, tas atbilst vidējam OECD valstu rādītājam (32%) (1. attēls), kur lielākā daļa no viņiem (54%) profesionālo izglītību apgūst vidējās izglītības pakāpē.

1. attēls. Profesionālo izglītību raksturojošie aspekti

Piezīme: attēlota informācija tikai par valstīm, par kurām ir pieejami dati. Iekavās norādītais gads ir atsaucies gads vairākiem OECD valstu un partnervalstu. Plašāka informācija ir pieejama avota tabulā.

Avots: OECD (2020), rādītājs A3 un B7. Skatīt *Education at a Glance* datubāzi <http://stats.oecd.org/> plašākai informācijai un 3. pielikumu piezīmēm (<https://doi.org/10.1787/69096873-en>).

- Lielākajā daļā OECD valstu profesionālā izglītība ir svarīga vidējās izglītības daļa. Latvijā profesionālās vidējās izglītības programmās mācās 39% audzēkņu, kas ir zemāks rādītājs nekā vidēji OECD valstīs, kur tie ir 42% (1. attēls). Atsevišķās mācību jomās šajā izglītības veidā ir lielāks izglītojamo īpatsvars. Latvijā visbiežāk apgūst inženierzinātnes, ražošanu un būvniecību, kur kvalifikāciju ir ieguvuši 37% profesionālās vidējās izglītības iestāžu absolventu, kamēr OECD valstīs šajās jomās rādītājs ir 33%.
- Valstu starpā pastāv atšķirīgas pieejas tam, kā tiek organizētas un īstenotas profesionālās vidējās izglītības programmas. Apvienotajās skolas un darba vidē balstītajās programmās 25–75% mācību apgūst darba vidē (t. i., praktiskās darba mācībās), bet pārējo mācību saturu apgūst izglītības iestādē. Saskaņā ar šo starptautisko definīciju Latvijā visi profesionālās vidējās izglītības audzēkņi mācās skolas un darba vidē kombinētās programmās, kas ir augstāks rādītājs nekā vidēji 34% OECD valstīs (1. attēls).
- Audzēkņi, kuri mācās profesionālās vidējās izglītības programmās, biežāk nepabeidz mācības nekā tie, kuri mācās vispārīgajās izglītības programmās. Šāda situācija vērojama arī Latvijā, kur absolūšanas rādītājs vidējās izglītības programmās (to paredzētajā īstenošanas laikā) ir zemāks profesionālās izglītības programmās (49%) nekā vispārējās izglītības programmās (70%).
- Lai veicinātu profesionālās vidējās izglītības programmu audzēkņu pāreju uz nākamajām izglītības pakāpēm un uzlabotu viņu karjeras iespējas, daudzas valstis ir izveidojušas tiešu saikni starp profesionālajām un augstākā līmeņa studiju programmām. Latvijā 89% audzēkņu, kuri mācās profesionālās vidējās izglītības iestādēs, apgūst programmas ar iespēju pēc absolūšanas

nepastarpināti uzsākt studijas augstākajā izglītībā, kamēr vidēji OECD valstīs šāda tieša pieeja ir 70% profesionālās izglītības audzēkņu (1. attēls).

- 2019. gadā Latvijā 20% pieaugušo 25–34 gadu vecumā augstākā iegūtās izglītības pakāpe bija profesionālā vidējā izglītība, kamēr 25% bija iegūta vispārējā vidējā izglītība. Nodarbinātības līmenis gados jaunu pieaugušo vidū ar profesionālo vidējo izglītību parasti ir augstāks nekā šīs vecuma grupas pārstāvjiem ar iegūtu vispārējo izglītību (par deviņiem procentpunktiem vidēji OECD valstīs). Latvija ir izņēmums - nodarbināti 80% 25–34 gadus vecu personu ar profesionālo vidējo izglītību, kamēr no vispārējo vidējo izglītību ieguvušajiem nodarbināti ir 78% (atšķirība ir statistiski nenozīmīga) (1. attēls).
- Vidēji OECD valstīs pieaugušie ar profesionālo vidējo izglītību saņem līdzīgu atalgojumu kā viņu vienaudži ar iegūtu vispārējo vidējo izglītību. Aptuveni vienā ceturtdaļā valstu, par kurām ir apkopoti šādi dati, atšķirība ir mazāka nekā pieci procentpunkti un Latvijā tā ir trīs procentpunkti.
- Pastāv varbūtība, ka daudzās valstīs lielāki augstākās izglītības ieguves rādītāji jau vairākās paaudzēs veicina pieaugušo skaita samazinājumu, kuri ieguvuši tikai profesionālo vidējo izglītību. Latvijā to, kuri ir ieguvuši vidējo izglītību kā savu augstāko izglītības pakāpi, vecuma grupā 55–64 gadi (gados vecāki pieaugušie) ar profesionālo kvalifikāciju bija 56%, bet vecuma grupā 25–34 gadi (gados jauni pieaugušie) – 45%. Salīdzinājumam: attiecīgie rādītāji OECD valstīs vidēji ir 72% gados vecāku pieaugušo vidū un 59% gados jaunu pieaugušo vidū.
- Vidēji OECD valstīs audzēkņu un mācībspēku skaita attiecība profesionālajās un vispārējās vidējās izglītības iestādēs ir līdzīga. Latvijā uz vienu skolotāju vispārējās vidējās izglītības programmās ir 9 skolēni, bet profesionālās vidējās izglītības programmās 17 audzēkņi.

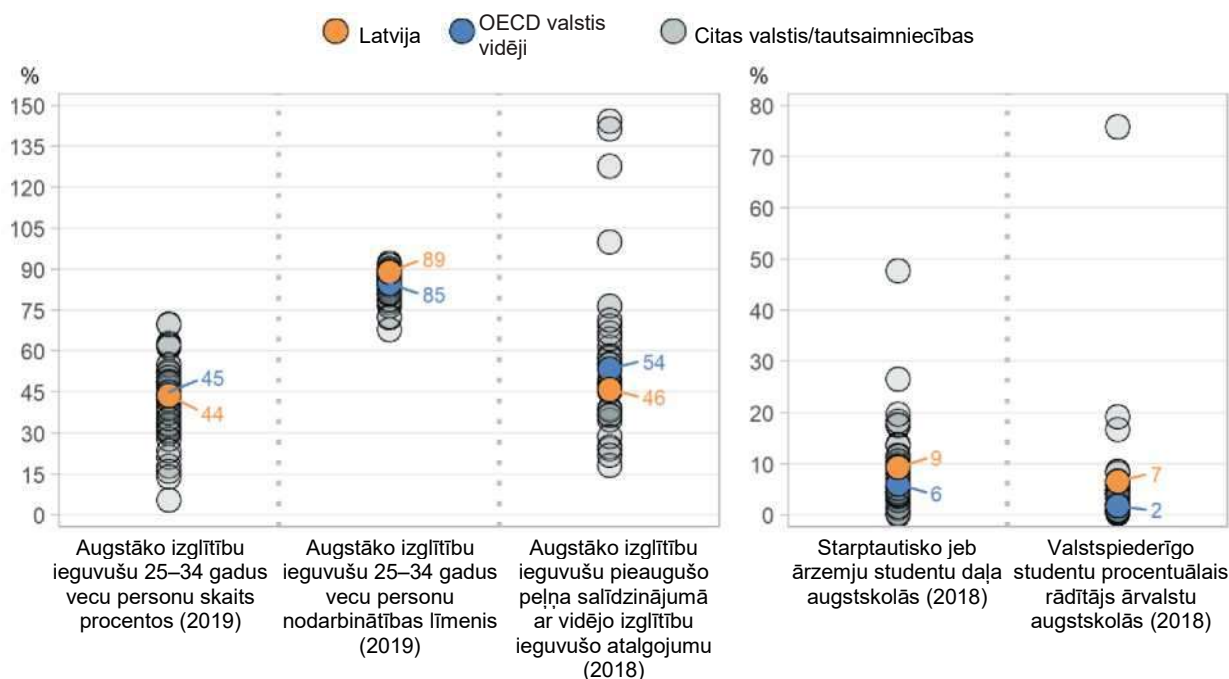
Pieaug pieprasījums pēc augstākās izglītības

- Augstākā izglītība kļūst arvien izplatītāka visā pasaulē. No 2009. līdz 2019. gadam 25–34 gadus veco personu skaits ar iegūtu augstāko izglītību pieauga visās OECD valstīs un partnervalstīs. Latvijā šajā periodā attiecīgais rādītājs palielinājās par 12 procentpunktiem, kas ir straujāks pieaugums nekā vidēji OECD valstīs (deviņi procentpunkti). 2019. gadā Latvijā vecuma grupā 25–34 gadi 44% pieaugušo bija ieguvuši augstāko izglītību, kas ir salīdzināms ar 45% vidēji OECD valstīs (2. attēls).
- No dzimumu perspektīvas raugoties, visās OECD valstīs ir vērojams, ka gados jaunas sievietes biežāk iegūst augstāko izglītību nekā gados jauni vīrieši. Latvijā augstākā izglītība bija 55% 25–34 gadus vecu sieviešu un 34% šī vecuma vīriešu, bet vidēji OECD valstīs šis sadalījums ir 51% gados jaunu sieviešu un 39% šī vecuma vīriešu.
- Īsā cikla augstākās izglītības (koledžas) programmas galvenokārt ir veidotas kā profesionālās izglītības programmas, un kopā ar bakalaura programmām ir otrs izplatītākais ceļš uz augstāko izglītību OECD valstīs. Ja šobrīd novērojamās tendences nemainīsies, Latvijā 14% pieaugušo pirms 25 gadu vecuma iestāsies koledžas studiju programmās, salīdzinot ar vidēji 10% OECD valstīs. No šajās programmās studējošajiem Latvijā 60% ir sievietes, bet vidēji OECD valstīs – 52% sieviešu.
- Jaunieši saskaras ar ierobežotām iespējām no skolas sola iekļūt darba tirgū, bet augstākās izglītības iegūšana palielina iespējas iegūt darbu un tiek saistīta ar augstāku ienākumu līmeni. Vidēji OECD valstīs 2019. gadā nodarbinātības līmenis 25–34 gadus vecu personu vidū bez vidējās izglītības bija 61%, šī vecuma personu vidū ar iegūtu vidējo vai pēc vidējās iegūtu izglītību, kas nav augstākā - 78%, bet to vidū, kuri ir ieguvuši augstāko izglītību - 85%. Latvijā attiecīgais sadalījums bija 65% bez vidējās izglītības, 79% ar iegūtu vidējo izglītību un 89% ar iegūtu augstāko izglītību. Lielākajā daļā OECD valstu un partnervalstu augstākās izglītības diploms sniedz ievērojamas priekšrocības atalgojuma ziņā. Latvijā 2018. gadā personas vecuma grupā 25–64

gadi ar augstāko izglītību, pilna laika darbā nostrādājot visu gadu, nopelnīja par 46% vairāk nekā tie pilna laika darbinieki gadā, kuri ir ieguvuši vidējo izglītību, kamēr OECD valstīs šis rādītājs vidēji sasniedz 54% (2. attēls).

- Pēdējos divdesmit gados starptautiskā studentu mobilitāte ir ievērojam pieaugusi. 2018. gadā visā pasaulē, lai iegūtu augstāko izglītību, robežu bija šķērsojuši 5,6 miljoni studentu, kas ir vairāk nekā divas reizes lielāks skaits nekā 2005. gadā. Ārzemju vai starptautisko studentu daļa Latvijā ir palielinājusies no 5% 2014. gadā līdz 9% 2018. gadā. Tikmēr 7% Latvijas studentu tika uzņemti citu valstu augstskolās, salīdzinājumam: OECD valstīs kopumā tādi ir 2% studentu (2. attēls). Kopumā OECD valstīs kā pievilcīgākie galamērķi studijām ir angļiski runājošās valstis, tostarp Austrālija, Kanāda, Apvienotā Karaliste un ASV, uz kuriem dodas vairāk nekā 40% OECD valstu un partnervalstu starptautiski mobilo studentu. To studentu vidū, kuri no Latvijas dodas mācīties uz ārvalstīm, populārākais galamērķis ir Apvienotā Karaliste. Savukārt, studenti, kuri ierodas Latvijā, lielākoties ir no Eiropas valstīm.
- Līdzās ieguvumiem ekonomiskajā un nodarbinātības ziņā augstākās izglītības iegūšana saistīta arī ar sociālajiem ieguvumiem. Piemēram, tie, kuri ir ieguvuši augstāko izglītību, biežāk uzskata, ka spēj ietekmēt savas valsts valdības lēmumus. 2016. gadā vidēji OECD valstīs, kas piedalījās Starptautiskajā Sociālā pētījuma programmā (*International Social Survey Programme*), 41% pieaugušo ar augstāko izglītību piekrita šim apgalvojumam, kamēr šāds vērtējums bija tikai 28% pieaugušo bez vidējās izglītības. Latvijā tam piekrit 21% pieaugušo ar augstāko izglītību un tikai 10% to, kuru izglītība ir zem vidējās.

2. attēls. Augstāko izglītību raksturojošie aspekti

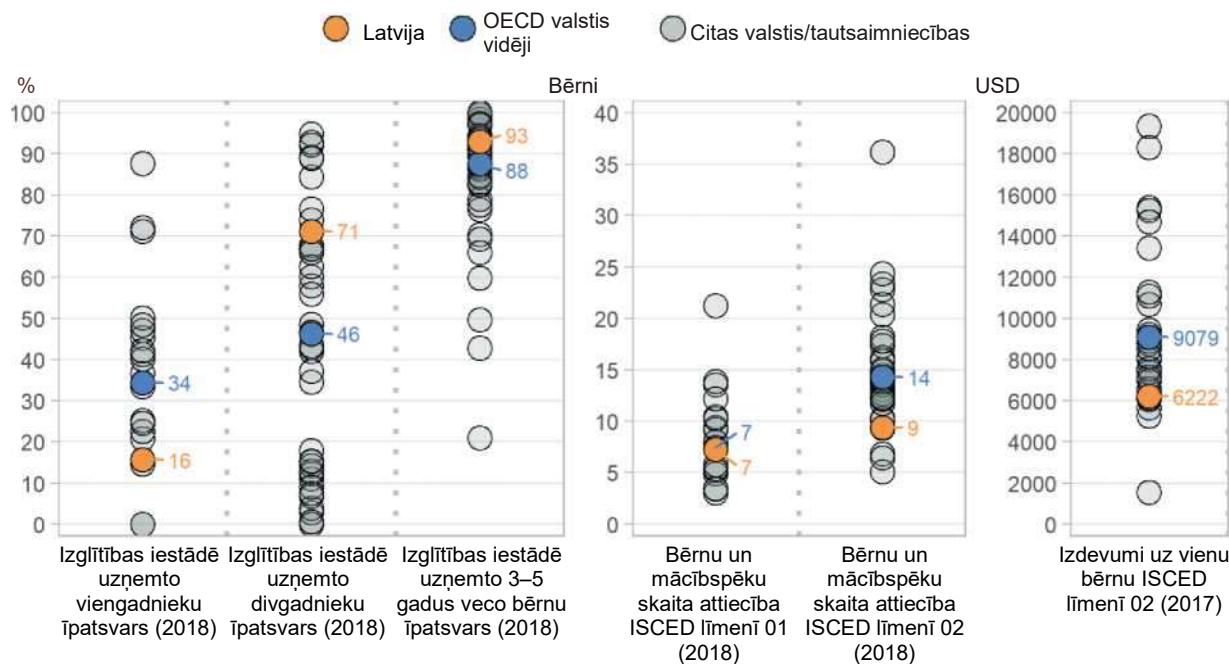
Piezīme: attēlota informācija tikai par valstīm, par kurām ir pieejami dati. Iekavās norādītais gads ir atsaucies gads vairākumam OECD valstu un partnervalstu. Plašāka informācija ir pieejama avota tabulā.

Avots: OECD (2020), rādītājs A1, A3, A4 un B6. Skatīt *Education at a Glance* datubāzi <http://stats.oecd.org/> plašākai informācijai un 3. pielikumu piezīmēm (<https://doi.org/10.1787/69096873-en>).

Pirmsskolas izglītība

- Bērnu agrīnai izglītībai un aprūpei pēdējās desmitgadēs OECD valstīs ir pievērsta pastiprināta politiskā uzmanība, daudzās valstīs īpaši koncentrējoties uz bērniem, kuri nav sasnieguši triju gadu vecumu. Latvijā 2018. gadā 16% viena gada vecumu sasniegušo bija uzņemti pirmsskolas izglītības programmā (ISCED līmenis 0). Tas ir mazāk nekā vidējais OECD valstu rādītājs 34%. ISCED 0 līmeņa izglītības iestādēs uzņemto divgadnieku skaits Latvijā ir 71%. Tas par 25 procentpunktiem pārsniedz vidējo OECD valstu rādītāju 46% (3. attēls).
- Daudzās OECD valstīs agrīnā izglītība sākas, vēl ilgi pirms bērnam aprit pieci gadi, un visiem ir vienlīdzīgas tiesības uz vietu pirmsskolas izglītības iestādē vismaz gadu vai divus pirms obligātā skolas vecuma sasniegšanas. Lai gan obligātā sagatavošana pamatizglītības apguvei Latvijā sākas no piecu gadu vecuma, 2018. gadā 93% 3–5 gadus vecu bērnu bija uzņemti pirmsskolas izglītības programmās, kamēr OECD valstīs vidēji šis rādītājs ir 88% (3. attēls).
- Agrīnās izglītības pieejamībā liela nozīme ir valsts sniegtajiem pakalpojumiem. OECD valstīs vidēji vairāk nekā viens no katriem diviem skolēniem agrīnās attīstošās izglītības fāzē (ISCED līmenis 01) mācās privātā iestādē. Latvijā 17% bērnu, kuri apgūst ISCED līmeni 01, apmeklē privāto pirmsskolas izglītības iestādi. Privātajās izglītības iestādēs retāk tiek uzņemti 3–5 gadus veci bērni, kuri parasti tiek uzņemti ISCED 02 līmeņa programmās. Latvijā 7% bērnu pirmsskolas izglītību saņem privātās izglītības iestādēs, kamēr OECD valstīs privātajās iestādēs mācās viens no katriem trim bērniem.
- Kvalitatīvā agrīnās izglītības un aprūpes sniegšanā svarīgākais ir darbaspēks: iedrošinošu vidi un augstu pedagoģisko vērtību rada kvalificēti skolotāji un kvalitatīva bērnu un darbinieku sadarbība veicina labāku zināšanu apguvi. Šajā ziņā ir svarīgi, ka zemāka bērnu un darbinieku skaita attiecība lielākoties veicina bērnu un darbinieku savstarpējo mijiedarbību dažādās pirmsskolas izglītības un aprūpes vidēs (NICHD, 2002). Latvijā uz katru pirmsskolas izglītības iestādē (ISCED līmenis 01) strādājošo pedagogu ir septiņi bērni, tas ir tāds pats rādītājs kā vidēji OECD valstīs. Latvijā rādītājs “bērnu skaits pret pilnas slodzes ekvivalentu (FTE) strādājošo skolotāju skaitu” 3-5 gadu vecuma grupās (ISCED līmenis 02) ir deviņi, kamēr OECD valstīs vidēji tas ir 14 (3. attēls).
- Agrīnās izglītības programmu kvalitātei un izaugsmei būtiski svarīgs ir pastāvīgs valsts un pašvaldību finansiālais atbalsts. 2017. gadā Latvijā kopējās gada izmaksas par bērnu pirmsskolas iestādē (ISCED līmenis 02) bija 6222 USD, tas ir mazāk nekā OECD valstīs vidēji (9079 USD) (3. attēls).

3. attēls. Bērnu agrīno izglītību un aprūpi raksturojošie aspekti

Piezīme: attēlota informācija tikai par valstīm, par kurām ir pieejami dati. Gada izdevumi uz vienu bērnu ir konvertēti USD, izmantojot pirktspējas paritātes (PPP) rādītājus. Iekavās norādītais gads ir atsaucies gads vairumam OECD valstu un partnervalstu. Plašāka informācija ir pieejama avota tabulā.

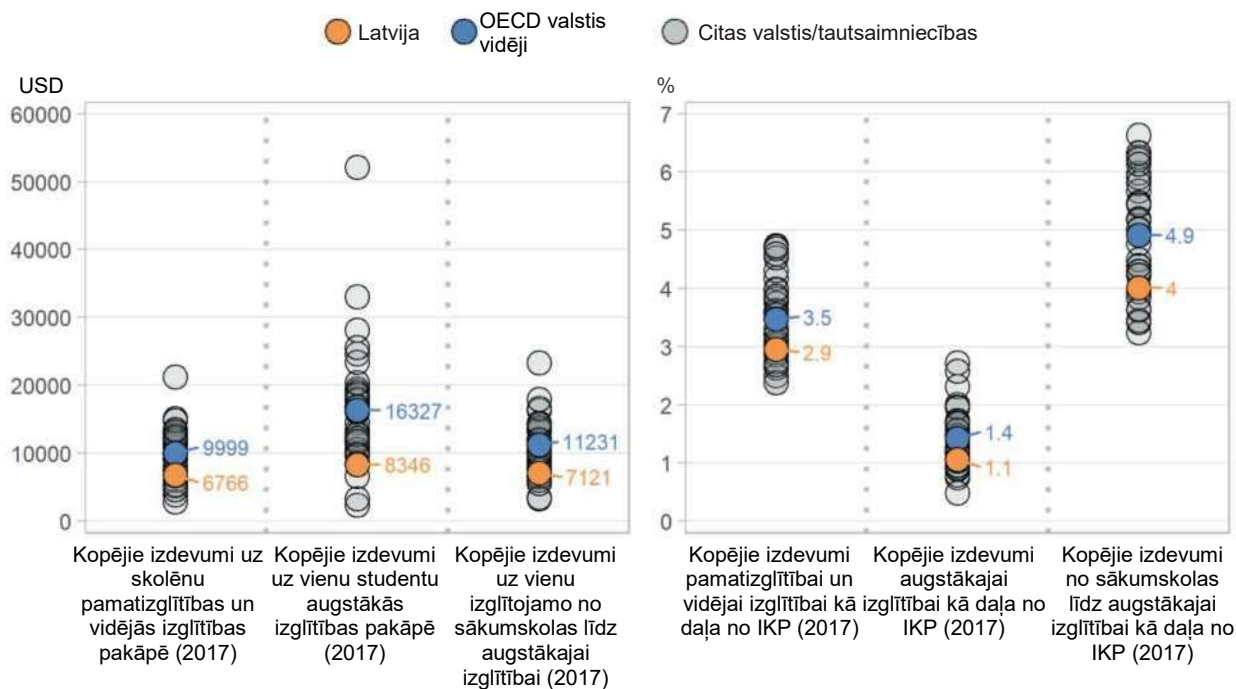
Avots: OECD (2020), rādītājs B2. Skatīt *Education at a Glance* datubāzi <http://stats.oecd.org/> plašākai informācijai un 3. pielikumu piezīmēm (<https://doi.org/10.1787/69096873-en>).

Ieguldījumi izglītībā

- Izdevumi uz vienu izglītojamo izglītības iestādē gadā no sākumskolas līdz augstākajai izglītībai ir rādītājs, kas ļauj noteikt, cik daudz valstis iegulda katrā no izglītojamajiem. 2017. gadā Latvija uz vienu pilna laika skolēnu no pamatskolas līdz augstskolai tērēja mazāk nekā vidēji OECD valstis, ieguldot kopumā 7121 USD uz izglītojamo, kamēr vidēji OECD valstīs ieguldījums bija 11 231 USD.
- Izglītības nodrošināšanas veids ietekmē resursu sadali starp izglītības pakāpēm un starp valsts un privātajām izglītības iestādēm. 2017. gadā Latvija uz vienu skolēnu pamatizglītībā un vidējā izglītībā tērēja 6766 USD, kas ir par 3233 USD mazāk nekā vidējais OECD valstu izdevumu apmērs 9999 USD. Augstākajā izglītībā Latvija uz vienu studentu ieguldīja 8346 USD, kas ir par 7981 USD mazāk nekā vidēji OECD valstīs (4. attēls). Viena skolēna izmaksas privātajās izglītības iestādēs ir lielākas nekā valsts izglītības iestādēs vidēji visās OECD valstīs. Šāda situācija ir arī Latvijā, kur kopējie izdevumi publiskā sektora iestādēs no pamatizglītības līdz augstākajai izglītībai sasniedz 6763 USD par skolēnu, tikmēr privātajās iestādēs izdevumi sasniedz 8339 USD.
- Lielākajā daļā OECD valstu izdevumi par vienu vidējās izglītības skolēnu ir atkarīgi no programmas veida. Izdevumi par vienu audzēkni profesionālās vidējās izglītības programmās parasti ir augstāki nekā par skolēnu vispārējās vidējās izglītības iestādēs - augstāku aprīkojuma un darba vidē balstīto prasību izmaksu dēļ. Vidēji OECD valstīs 2017. gadā izdevumi par vienu audzēkni profesionālās vidējās izglītības programmās bija par 1470 USD augstāki nekā vispārējās izglītības programmās. Latvijā situācija ir līdzīga: izdevumi uz vienu audzēkni profesionālās vidējās izglītības iestādēs sasniedza 8628 USD, kas ir par 1580 USD vairāk nekā izdevumi uz vienu skolēnu vispārējās vidējās izglītības programmās.

- Starp OECD valstīm Latvija bija no tām, kas izglītības iestādēm (sākumskola līdz augstskola) tērēja mazāko iekšzemes kopprodukta (IKP) daļu. 2017. gadā Latvija tērēja 4% no IKP sākumskolas līdz augstākās izglītības iestāžu vajadzībām, kas ir par 0,9 procentpunktiem mazāk nekā vidējais OECD valstu rādītājs. Attiecībā uz izglītības pakāpēm Latvija no IKP mazāk nekā vidēji tērēja pamatizglītībai un vidējai izglītībai, un mazāk augstākajai izglītībai (4. attēls).
- No 2012. līdz 2017. gadam OECD valstīs izdevumi uz vienu izglītojamo no sākumskolas līdz augstākās izglītības pakāpei gadā vidēji palielinājās par 1,3%. Latvijā izglītības iestāžu izmaksas pieauga vidēji par 1,6% gadā, kamēr skolēnu skaits gadā vidēji samazinājās par 0,6%. Šajā laika periodā tika novērots gada vidējais izdevumu pieaugums uz vienu skolēnu 2,3% apmērā.
- Kapitālizdevumu daļa Latvijā par sākumskolas līdz augstākās izglītības iestādēm ir lielāka nekā vidēji OECD. Pamatizglītības un vidējās izglītības pakāpē kapitālizdevumi veido 12% no kopējām izglītības iestāžu izmaksām, kas ir par četriem procentpunktiem vairāk nekā vidēji OECD valstīs. Augstākās izglītības pakāpē kapitālās izmaksas ir 10%, kas atbilst OECD valstu vidējam rādītājam.
- Atalgojums skolotājiem un citiem izglītības iestāžu darbiniekiem veido lielāko kārtējo izmaksu daļu no sākumskolas līdz augstākajai izglītībai. 2017. gadā Latvija 74% tās kārtējo izdevumu novirzīja darbinieku atalgojumam, kas atbilst vidējam rādītājam OECD valstīs. Darbinieku atalgojums parasti veido mazāku kārtējo izdevumu daļu augstākās izglītības iestādēs, jo tajās ir lielākas telpu un aprīkojuma izmaksas. Latvijā darbinieku atalgojums veido 65% kārtējo izdevumu augstākās izglītības iestādēs, bet 77% pamatizglītībā un vidējā izglītībā. Vidēji OECD valstīs šis sadalījums ir 67% augstākajā izglītībā un 77% neterciārajā izglītībā.

4. attēls. Ieguldījumus izglītībā raksturojošie aspekti

Piezīme: attēlota informācija tikai par valstīm, par kurām ir pieejami dati. Izmaksas valstu valūtās ir konvertētas ekvivalentā USD summā, ņemot vērā valstu valūtu rādītājus ar pirktspējas paritātes rādītāju IKP indeksu. Iekavās norādītais gads ir atsaucies gads vairumam OECD valstu un partnervalstu. Plašāka informācija ir pieejama avota tabulā.

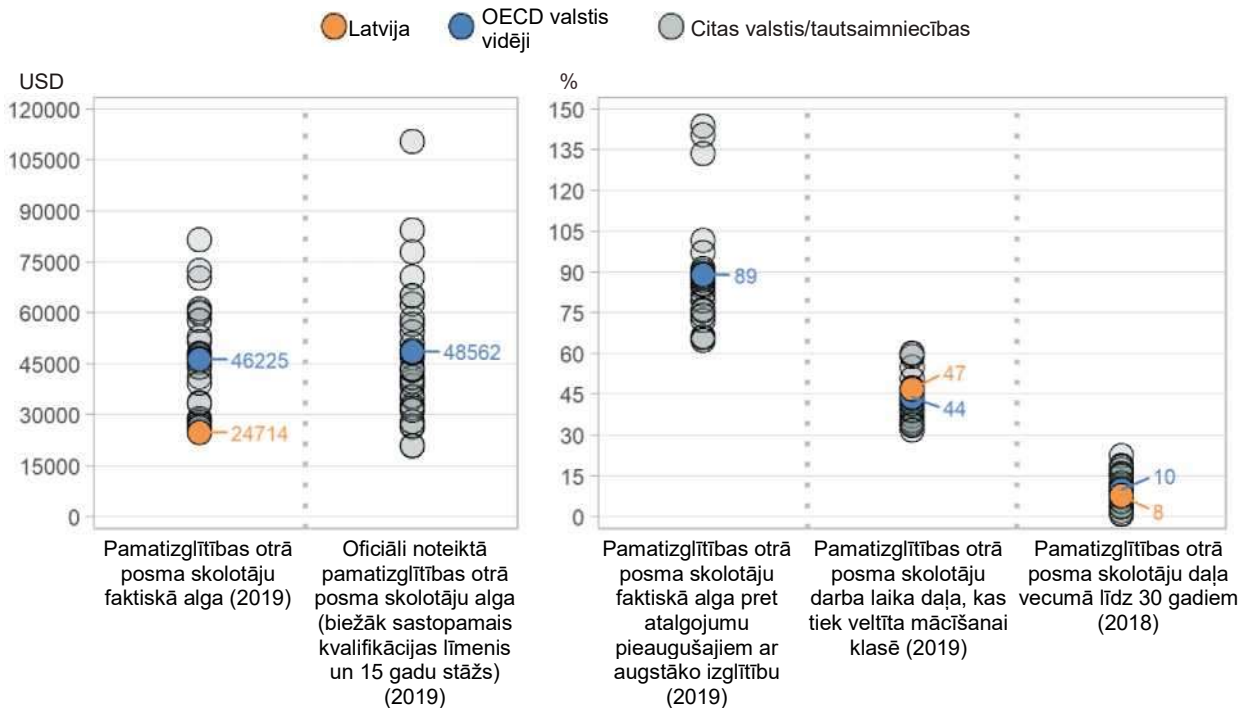
Avots: OECD (2020), rādītājs C1 un C2. Skatīt *Education at a Glance* datubāzi <http://stats.oecd.org/> plašākai informācijai un 3. pielikumu piezīmēm (<https://doi.org/10.1787/69096873-en>).

Skolotāju darba apstākļi skolās

- Skolotāju faktiskā alga atspoguļo likumā noteikto atalgojumu un papildu piemaksas par darbu. Vidējā faktiskā alga ir atkarīga arī, piemēram, no skolotāju pieredzes un kvalifikācijas. Latvijā skolotāju vidējā faktiskā alga sasniedz 19 635 USD pirmsskolas pakāpē (ISCED līmenis 02) (mazāk nekā vidējais atalgojums OECD valstīs – 38 677 USD), 25 761 USD sākumskolas pakāpē (mazāk nekā vidējais atalgojums OECD valstīs – 43 942 USD), 24 714 pamatskolas otrajā posmā (mazāk nekā vidējais atalgojums OECD valstīs – 46 225 USD) un 26 957 USD vispārējās vidējās izglītības pakāpē (mazāk nekā vidējais atalgojums OECD valstīs – 49 778 USD) (5. attēls).
- OECD valstīs publiskā sektora izglītības iestādē strādājoša skolotāja mācību stundu vidējais skaits gadā ir ar tendenci mazināties ar katru nākamo izglītības pakāpi – no 993 stundām pirmsskolas pakāpē (ISCED līmenis 02) līdz 778 stundām sākumskolā, 712 stundām pamatizglītības otrajā posmā un 680 stundām vidējās izglītības pakāpē (vispārējās izglītības programmās). Latvijā skolotājiem ir jāmaca 1368 stundas gadā pirmsskolas izglītības pakāpē, 572 stundas gadā sākumskolā, 621 stunda pamatskolas otrajā posmā un 695 stundas vidējā izglītībā (vispārējās izglītības programmās).
- Darba laikā skolotāji papildus mācību stundu vadīšanai veic arī dažādus citus uzdevumus, piemēram, stundu plānošanu un sagatavošanos tām, skolēnu darbu vērtēšanu, kā arī sazinās vai sadarbojas ar vecākiem vai skolēnu likumiskajiem pārstāvjiem. Pamatizglītības otrajā posmā Latvijā skolotāji pavada 47% sava oficiāli noteiktā darba laika vadot mācību stundas, kamēr OECD valstīs vidējais rādītājs ir 44% laika (5. attēls).

- Daudzās OECD valstīs liela daļa skolotāju tuvākajā desmitgadē sasniegs pensionēšanās vecumu, bet atsevišķās valstīs ir paredzama skolas vecuma bērnu skaita palielināšanās, kas daudzu valstu valdībām liks piesaistīt un mācīt jaunus skolotājus. Latvijā 12% skolotāju sākumskolās ir uzskatāmi par jauniem (līdz 30 gadu vecumam), kas ir līdzvērtīgi vidējam rādītājam – 12% – OECD valstīs. Vidēji OECD valstīs jauno skolotāju proporcija mazinās ar katru nākamo izglītības pakāpi – līdz 10% pamatzglītības otrajā posmā un 8% vidējās izglītības pakāpē. Latvijā jauno skolotāju proporcija mazinās līdz 8% pamatskolas otrajā posmā un 8% vidējās izglītības pakāpē (5. attēls).

5. attēls. Skolotāju darba apstākļus raksturojošie aspekti

Piezīme: attēlota informācija tikai par valstīm, par kurām ir pieejami dati. Skolotāju atalgojums ir norādīts ekvivalentā USD summā, kas ir iegūta, izmantojot pirktspējas paritātes rādītājus. Iekavās norādītais gads ir atsaucis gads vairumam OECD valstu un partnervalstu. Plašāka informācija ir pieejama avota tabulā.

Avots: OECD (2020), rādītājs D3, D4 un D5. Skatīt *Education at a Glance* datubāzi <http://stats.oecd.org/> plašākai informācijai un 3. pielikumu piezīmēm (<https://doi.org/10.1787/69096873-en>).

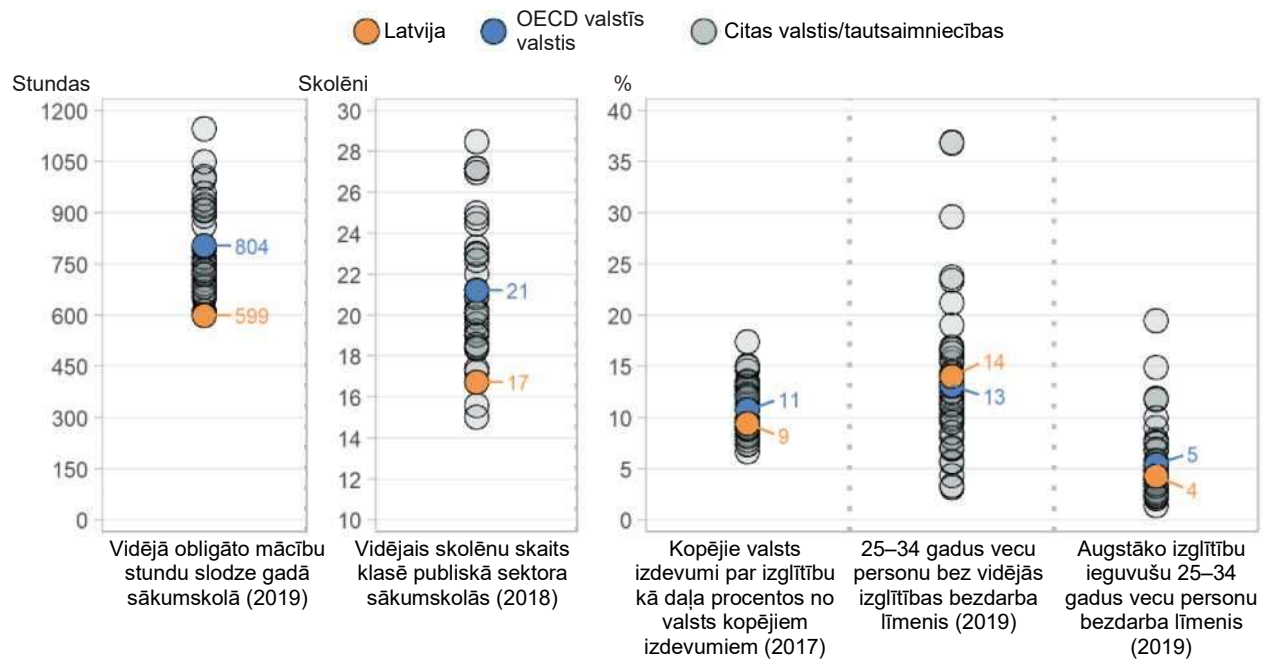
Covid-19 ietekme uz izglītību

- 2020. gadā globālā Covid-19 pandēmija satricināja visu pasauli. Pirmajos vīrusa ierobežošanas mēģinājumos daudzas OECD valstis un partnervalstis noteica ļoti stingrus pasākumus, uz vairākiem mēnešiem slēdzot arī skolas un/vai augstskolas. Latvijā visā valstī skolas tika slēgtas 2020. gada 13. martā, bet pakāpeniski tika atvērtas no 2020. gada 13. maija. Pašvaldībām bija iespēja lemt par pirmsskolas izglītības procesa atsākšanu 5–6 gadus vecajiem bērniem, bet skolas sāka nodrošināt konsultācijas 9. un 12. klašu skolēniem. Kopumā līdz jūnija beigām Latvijā skolas bija slēgtas 16 nedēļas salīdzinājumā ar vidējo OECD valstu rādītāju 14 nedēļas (UNESCO, 2020). Tomēr reālā ietekme atsevišķās valstīs varētu būt mazāka, jo dažviet šajā periodā iekļāvās iepļānotie skolēnu brīvlaiki.
- Neskaitot neobligāto izglītības programmu daļu, 2019. gadā skolēni pašvaldību un valsts skolās Latvijā gadā apmeklēja vidēji 599 mācību stundas sākumskolā un 794 stundas pamatzglītības

otrajā posmā. Tādējādi skolu slēgšanas laikā tās ir aptuveni 18 obligātās mācību stundas nedēļā sākumskolā un 23 obligātās mācību stundas pamatzglītības otrajā posmā, kuru laikā skolēni nav bijuši fiziski klātesoši skolā. (6. attēls). Šajā laikā daudzas OECD valstis un partnervalstis pievērsās attālinātām mācībām, lai nodrošinātu izglītības procesa nepārtrauktību. Viens no labiem piemēriem ir izglītojošais TV raidījums *Tava klase*, kuru izveidoja Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrija.

- Skolu darbības atsākšana klātienē pandēmijas kontekstā ir atkarīga no iespējas ieturēt drošu 1–2 metru atstatumu starp skolēniem un darbiniekiem. Valstīm ar mazāku skolēnu skaitu klasēs varētu būt vieglāk ievērot jaunus sociālās distancēšanās ierobežojumus. Latvijā vidējais skolēnu skaits pašvaldību sākumskolas klasēs ir 17, tas ir mazāk nekā vidēji OECD valstīs, kur tas ir 21. Pašvaldību skolās pamatzglītības otrajā posmā Latvijā vienā klasē vidēji ir 16 skolēni, kamēr OECD valstīs vidēji šī posma klasēs ir 23 skolēni. Tomēr nepieciešamība mazināt skolēnu skaitu klasē var būt atkarīga no citiem faktoriem, piemēram, fiziskās telpas, pieejamā klašu telpu un darbinieku skaita, skolēnu un darbinieku personīgiem lēmumiem par atgriešanos skolā (6. attēls).
- Tā kā nav skaidrības par iespējamo Covid-19 pandēmijas kopējo ietekmi uz izglītības izdevumiem, valdībām nāksies pieņemt sarežģītus lēmumus par resursu sadali, jo to līdzekļi tiek ieguldīti valstu ekonomikās un veselības jomā. 2017. gadā valsts izdevumi par izglītību no sākumskolas līdz augstākajai izglītībai Latvijā bija 9%, kas ir mazāk nekā vidējais OECD rādītājs 11% (6. attēls).
- Paaugstinoties bezdarba līmenim, riskam pakļauti arī privātie ieguldījumi izglītībā. Lielākā tā ietekme varētu būt jūtama tajās valstīs un izglītības pakāpēs, kas ir visvairāk atkarīgas no mājsaimniecību izdevumiem, konkrētāk – bērnu agrīnā izglītība un aprūpe un augstākā izglītība. Mazāka ietekme Latvijā varētu būt uz pirmsskolas izglītību (ISCED līmenis 02), kur 2017. gadā privātie izdevumi veidoja tikai 4%, kas ir mazāk nekā vidējais OECD rādītājs 17%. Augstākās izglītības pakāpē Latvijā no kopējiem izdevumiem 33% ir no privātiem avotiem, kamēr vidēji OECD valstīs šis rādītājs ir 29%.
- Šī krīze varētu spēcīgāk ietekmēt augstākās izglītības internacionalizāciju, jo tiešsaistes kursu materiālu nodrošināšana un ceļošanas ierobežojumi starptautisko studentu vidū var izraisīt jautājumus vai ir vērts iegūt augstāko izglītību ārvalstīs. Latvijā, kur ārzemju studentu daļa ir lielāka nekā kopumā OECD valstīs, tas varētu skart vairāk nekā citas valstis.
- Tautsaimniecībai cenšoties pārvarēt ierobežojumu radītās samazinātās aktivitātes sekas, var paaugstināties bezdarba līmenis. Situācija ir nestabilāka tiem iedzīvotājiem, kuru iegūtais izglītības līmenis ir zemāks, jo viņi retāk var būt nodarbināti attālināti. 2019. gadā, pirms sākās pandēmija, Latvijā nenodarbināti bija 14% gados jaunu pieaugušo bez vidējās izglītības, kamēr no 25–34 gadus vecajām personām ar augstāko izglītību bez darba bija tikai 4% (6. attēls). Piemēram, 2008. gada finanšu un ekonomiskās krīzes ietekmē Latvijā bezdarba līmenis gados jaunu pieaugušo vidū bez vidējās izglītības no 2008. līdz 2009. gadam pieauga par 15,8 procentpunktiem, kamēr personām ar augstāko izglītību šis pieaugums bija 5,5 procentpunkti. Papildu finanšu resursi, kurus Latvija šogad novirzīja pieaugušo izglītībai un nodarbināto mācībām, varētu palīdzēt mazināt Covid-19 krīzes ietekmi.

6. attēls. Rādītāji, kas ir saistīti ar Covid-19 ietekmi uz izglītības sistēmu

Piezīme: attēlota informācija tikai par valstīm, par kurām ir pieejami dati. Iekavās norādītais gads ir atsaucies gads vairumam OECD valstu un partnervalstu. Plašāka informācija ir pieejama avota tabulā.

Avots: OECD (2020), rādītājs A3, D1, D2, un C4. Skatīt *Education at a Glance* datubāzi <http://stats.oecd.org/> plašākai informācijai un 3. pielikumu piezīmēm (<https://doi.org/10.1787/69096873-en>).

Atsauces

NICHD (2002), "Child Care Structure>Process>Outcome: Direct and indirect effects of caregiving quality on young children's development", *Psychological Science*, Vol. 13, pp. 199-206.

OECD (2020), *Education at a Glance 2020: OECD Indicators*, OECD Publishing, Paris.

OECD/Eurostat/UNESCO Institute for Statistics (2015), *ISCED 2011 Operational Manual: Guidelines for Classifying National Education Programmes and Related Qualifications*, OECD Publishing, Paris, <https://dx.doi.org/10.1787/9789264228368-en>.

Schleicher, A. un F. Reimers (2020), *Schooling disrupted schooling rethought: How the Covid-19 pandemic is changing education*, https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=133_133390-1rtuknc0hi&title=Schooling-disrupted-schooling-rethought-How-the-Covid-19-pandemic-is-changing-education (accessed on 3 June 2020).

UNESCO (2020), *School closures caused by Coronavirus (Covid-19)*, <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse> (accessed on 04 August 2020).

Plašāka informācija

Plašāka informācija par *Education at a Glance 2020* un pilna pieeja rādītājiem: www.oecd.org/education/education-at-a-glance-19991487.htm.

Plašāka informācija par metodēm, kas ir izmantotas, apkopojot katra rādītāja datus, atsauces uz avotiem un specifiskas piezīmes par katru valsti ir pieejamas publikācijas 3. pielikumā (<https://doi.org/10.1787/69096873-en>).

Vispārēja informācija par pētījumā izmantotajām metodēm ir pieejama *OECD Handbook for Internationally Comparative Education Statistics: Concepts, Standards, Definitions and Classifications* (<https://doi.org/10.1787/9789264304444-en>).

Jaunākie dati ir pieejami tiešsaistē <http://dx.doi.org/10.1787/eag-data-en> un, sekojot *StatLinks 2*, zem katras tabulas un attēla publikācijā.

Datu un analīzes izpēti, salīdzināšana un vizualizēšana, izmantojot Izglītības GPS

<https://gpseducation.oecd.org/>.

Skolu slēgšanas nedēļu skaita aprēķins Covid-19 pandēmijas laikā pamatojas uz UNESCO datiem (UNESCO, 2020). Vispārēja informācija par datu apstrādi ir sniegta [metodoloģijas piezīmēs](#).

<p>Ar jautājumiem vērsties pie:</p> <p>Marijas Elēnas Dumē (<i>Marie-Helene Doumet</i>) Izglītības un prasmju direktorāts marie-helene.doumet@oecd.org</p>	<p>Valstu informācijas apkopojumu autori:</p> <p><i>Etienne Albiser, Eric Charbonnier, Manon Costinot, Corinne Heckmann, Bruce Golding, Yanjun Guo, Simon Normandeau, Daniel Sanchez Serra, Markus Schwabe un Giovanni Maria Semeraro</i></p>
---	--

Par šā darba publicēšanu atbildību uzņemas OECD ģenerālsēkretārs. Šeit paustie viedokļi un argumenti ne vienmēr atspoguļo OECD dalībvalstu oficiālos uzskatus.

Šis dokuments, kā arī visi tajā iekļautie dati un kartes neskar jautājumus par valstu vai jebkādu teritoriju suverenitāti, kā arī starptautisko pierobežu un robežu, un jebkuru teritoriju, pilsētu vai zonu nosaukumu noteikšanu.

2020. gada 15. maijā OECD Padome uzaicināja Kostariku kļūt par dalībvalsti. Šajā dokumentā Kostarikas dati ir iekļauti OECD vidējos rādītājos, jo dokumenta sagatavošanas laikā Kostarikā notika ratifikācijas procedūra par pievienošanos organizācijai un tika gatavoti pievienošanās dokumenti OECD Konvencijai.

Šī dokumenta izmantošanu kā digitālā tā drukātā formātā regulē nosacījumi, kas ir pieejami www.oecd.org/termsandconditions/.

Šis tulkojums ir publicēts ar OECD atļauju. Tas nav oficiāls OECD tulkojums. Par tulkojuma kvalitāti un tā atbilstību oriģinālvalodas tekstam pilnībā atbild tulkojuma autors/autori. Ja starp oriģināldarbu un tulkojumu tiek konstatēta kāda neatbilstība, par izmantojamu ir uzskatāms tikai oriģinālā darba teksts.

This translation is published by arrangement with the OECD. It is not an official OECD translation. The quality of the translation and its coherence with the original language text of the work are the sole responsibility of the author(s) of the translation. In the event of any discrepancy between the original work and the translation, only the text of original work shall be considered valid.